

TRANS FORMACJA

TRANSFORMACJA.
Przestrzenie wolności:
Łódź
6–10 czerwca 2019

Transformacja polskich miast po 1989 roku, przyniosła ze sobą radykalne zmiany w sposobie ich użytkowania i postrzegania. Trzydziestolecie zmian ustrojowych to okres poszukiwania i kształtowania nowej tożsamości, wyrażający się w różnorodności architektury i urbanistyki postmodernizmu. Powrót do idei „miejskości” zderzył się z pojawieniem się pierwszych osiedli grodzonych. To okres, w którym obserwujemy pogłębianie się nierówności społecznych – wykluczenie ekonomiczne, pojawienie się obszarów biedy i enklaw bogactwa. Jednocześnie powstał szereg architektonicznych ikon współczesności, których realizacja możliwa była dzięki zmianom gospodarczym i wsparciu funduszy unijnych. Wspólnie przyjrzymy się zarówno pozytywnym, jak i kontrowersyjnym zmianom, które wiążą się z procesami zapoczątkowanymi w 1989 roku. W trakcie debat, wystaw, wykładów i działań terenowych prześledzimy najnowszą historię polskiej przestrzeni i materialnych efektów zmian społecznych, politycznych oraz gospodarczych.

Więcej informacji: www.niaiu.pl/transformacja
Zapisy na spacer: projekty@niaiu.pl

Organizator:

Narodowy Instytut
Architektury
i Urbanistyki

Partnerzy:

autoportret

TRANS FORMACJA

TRANSFORMACJA.
Przestrzenie wolności:
Łódź
6–10 czerwca 2019

DEBATA ● czwartek, 6 czerwca 2019,
godz. 18.00 *Chaos czy nowy porządek?*
Zapis transformacji w przestrzeni
i w legislacji
Przystanek Architektura,
ul. Północna 12

Prawo to narzędzie, jak każde inne. Cele, które realizuje, wynikają z ogólnych zasad i wartości przyjętych przez wspólnotę. Trzy dekady temu – w tym roku mija okrągła rocznica wyborów 4 czerwca – zmęczone przymusową kolektywnością PRL-u polskie społeczeństwo postawiło na piedestale własność prywatną i utożsa miło ją z wolnością.

Chcemy się przyjrzeć bliżej, w jaki sposób gąszcz przepisów, normy prawne i ich interpretacje manifestują się w przestrzeni. Interesuje nas funkcja określanych prawem uregulowań, które dyktują normy w budownictwie i w rezultacie formy architektury oraz ukształtowanie przestrzenne miast i regionów. A także to, do jakiego stopnia owe normy wynikają z uwarunkowań kulturowych, społecznych i ekonomicznych. Wszystkie te niewidoczne akty prawne i ich konteksty przekładają się na przestrzenną realność, w której funkcjonujemy.

Podyskutujemy o tym, jak transformacja manifestowała się w przestrzeni, jakie regulacje prawne i urbanistyczne stoją za kształtem polskich miast i przedmieść. Zapytamy też o to, jak wspólnota powinna wpływać na kształt prawa i jaka jest rola architektów i urbanistów w tym procesie.

Udział wezmą:

JOANNA KUSIAK – socjolożka i badaczka miast związana obecnie z King's College na Cambridge University. Wcześniej pracowała m.in. w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie na University of California w Berkeley oraz Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie. Autorka książki „Chaos Warszawa. Porządki przestrzenne polskiego kapitalizmu” (Warszawa: Bęc Zmiana, 2017) napisanej na podstawie doktoratu obronionego na Politechnice w Darmstadt.

ŁUKASZ PANCEWICZ – urbanista z kilkunastoma latami międzynarodowego doświadczenia w sektorze publicznym i prywatnym. Współzałożyciel pracowni architektonicznej A2P2 architecture & planning. Od 2009 r. związany z Politechniką Gdańską i Uniwersytetem Gdańskim jako nauczyciel akademicki i autor publikacji naukowych. W pracy badawczej zajmował się problematyką dużych projektów urbanistycznych jako polityki miejskiej oraz rolą działań oddolnych oraz partycypacji w planowaniu.

Moderacja:

DOROTA LEŚNIAK-RYCHLAK – z wykształcenia historyczka sztuki i architektka. Redaktorka naczelna kwartalnika „Autoportret. Pismo o dobrej przestrzeni”, kuratorka wystaw architektonicznych, m.in.: „Za-mieszkanie 2012. Miasto ogrodów, miasto ogrodzeń” w Muzeum Narodowym w Krakowie, „Impossible Objects” (Pawilon Polski na 14. Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji), „Monument. Architektura Adolfa Szyszko-Bohusza” w Zachęcie Narodowej Galerii Sztuki. Współzałożycielka i prezeska fundacji Instytut Architektury. Zainicjowała powstanie polskich wydań książek architektonicznych: Petera Zumthora „Myślenie architekturą” (Kraków: Karakter, 2009) oraz Juhaniego Pallasmy „Oczy skóry” (Kraków: Instytut Architektury, 2012) i „Myśląca dłoń” (Kraków: Instytut Architektury 2015).

Dyskusja towarzyszy wydaniu nowego numeru „Autoportretu”
„Prawo i bezprawie w przestrzeni” 1/2019

PANEL DYSKUSYJNY ●
piątek, 7 czerwca 2019, godz. 17.00
Przestrzeń w transformacji, 2019–1989
Przystanek Architektura,
ul. Północna 12

Rozmowa dotyczy będzie przekształceń w przestrzeni – wzajemnie się warunkujących zmian w przestrzeni fizycznej i mentalnej lat transformacji, która, chociaż zwykle zamykana w cezurach 1989–2004, jest zjawiskiem stale wpływającym na świadomość zbiorową – dlatego proponujemy spojrzenie wstecz z perspektywy dnia dzisiejszego, zarówno dzisiaj prowadzonych badań naukowych, jak refleksji architektonicznej, społecznej i historycznej.

Udział wezmą:

WŁÓDZIMIERZ BORODZIEJ – historyk, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, znawca relacji polsko-niemieckich i dziejów Europy Środkowej, w latach 1991–1994 dyrektor generalny Kancelarii Sejmu.

JAN A. BUREK – przygotowujący w European University Institute we Florencji pracę doktorską na temat historii społecznej Żyrardowa.

BŁAŻEJ CIARKOWSKI – architekt i historyk sztuki z Politechniki Łódzkiej i Uniwersytetu Łódzkiego, zajmujący się dziejami architektury.

ANDRZEJ SKALIMOWSKI – historyk dziejów najnowszych, specjalista ds. naukowych NIAiU.

JOANNA WAWRZYNIAK – socjolożka z Uniwersytetu Warszawskiego, prowadząca m.in. badania biograficzne doświadczeń robotników w okresie transformacji.

Prowadzić będzie Błażej Brzostek, Kierownik Działu Naukowego, Archiwizacji, Opracowania Zbiorów i Cyfryzacji NIAiU

TRANS FORMACJA

TRANSFORMACJA.
Przestrzenie wolności:
Łódź
6–10 czerwca 2019

WYSTAWA PLENEROWA ●

6–10 czerwca 2019

Przystanek architektura, ul. Północna 12

Fabryka-Cmentarz-Disneyland? Łódź w ciągłej transformacji ● Terytoria

Rok 1989 był dla Łodzi symbolicznym końcem historii. Zapomniane przy stolikach decyzyjnych miasto, nie znalazło się w agendzie tzw. Brygad Marriota piszących scenariusze przejścia z realnego socjalizmu do globalnego kapitalizmu. Łódź stanęła nad przepaścią w sferze społeczno-ekonomicznej oraz materialnej. Umierające miasto zostawia jednak po sobie ślady, miniony czas zamknięty w materii – strukturę urbanistyczną, porozrzucane obiekty znaczące, budynki jak bibeloty pozostawione przez zmarłych na półce. Potransformacyjny zawał, na jaki nadal cierpi Łódź, manifestuje się w jej przestrzeni w przypominającej o dawnej świetności, a dziś zdegradowanej architekturze przemysłowej. Miasta rzadko kiedy umierają jednak zupełnie. Ich schyłek jest zazwyczaj pierwszym z etapów odnowy, impulsem do rewitalizacji. Podobnie z architekturą – ze względu na swą namacalność, niszczone budynki stają się zauważalne, problematyczne, zawierają w sobie potencjał zmiany. Naszymi działaniami opowiemy o transformacyjnych losach Łodzi przez pryzmat jej architektury – poprzemysłowych obiektów przechodzących przez kolejne stany performatywnego cyklu życia. Fabryki niszczą się, ich pozostałości straszą i są rozbiierane a ich elementy wykorzystywane w zwracającym się ku przeszłości projektowaniu wnętrza. Ruiny przekształcane są w lofty, galerie handlowe i przestrzenie dla klasy kreatywnej. Dlatego poruszymy też problematykę rewitalizacji w dobie globalnego kapitalizmu, który w swym nierównomiernym rozwoju jest w stanie przejść obok zdevastowanych budynków oraz wygenerować bezosobowe hiperobiekty zamieniając architekturę w skansen lub Disneyland. Za pomocą instalacji przestrzennej chcemy zwrócić uwagę na to, że architektura i miasto są w swym cyklu życia nieskończone, gdyż nie posiadają własnej granicy, stale dostosowują się do nowych okoliczności. W każdym momencie możliwe są do poddania w wątpliwość i wyobrażenia sobie na nowo. Naszą instalacją chcemy zwrócić uwagę na kwestię instytucjonalnej rewitalizacji, która bardzo często bez udziału mieszkańców pozostaje działaniem fasadowym. W proces rozbiórki planujemy zaangażować użytkowników przestrzeni, włączyć ich w cykl życia obiektu, wzbudzając większe poczucie sprawczości wobec miasta.

Projekt przygotowany przez twórców kolektywu badawczo-projektowego Terytoria w składzie Adrian Kręziłk, Łukasz Palczyński, Krzysztof Janas.

Terytoria to różnorodny i multidyscyplinarny zespół młodych ludzi, którzy działają w zapomnianych lecz pięknych miejscach. Pracują z architekturą, która reprezentuje sobą jakość, lecz jest wykluczona z życia lokalnej społeczności. Celem jest przeprowadzenie interwencji rozpoczynającej proces tworzenia kultury w danym miejscu.

Koło Fortuny ● Instytut Architektury

Popularny teleturniej emitowany przez Telewizję Polską na początku lat 90. potraktowaliśmy jako metaforę rynku mieszkaniowego w Polsce po transformacji. Brak polityki mieszkaniowej, zamiana domu w towar oraz narastające rozwarstwienie społeczne przełożyły się na wymierne korzyści i realne porażki związane z funkcjonowaniem w neoliberalnej grze rynkowej. Sprzedaż i kupno domu, oszczędności i kredyt, za które można kupić mieszkanie, budowa i adaptacja budynku to pojęcia z rejestru kojarzonego z architekturą. Od lat 90. ta z pozoru przezroczysta dziedzina uczestniczy w specyficznej grze, która przynosząc jednym zyski, a innym straty, przekłada się równocześnie na realne zjawiska społeczne i urbanistyczne, takie jak konsumpcja terenu, zanieczyszczenie środowiska czy niska dzietność. Czasem od przynależności do określonej klasy społecznej ważniejsza okazuje się klasa mieszkaniowa, a sytuacja związana z mieszkaniem lub domem wpływa na wiele strategicznych decyzji życiowych. Ucieczka państwa od polityki mieszkaniowej i porzucenie urbanistycznego planowania są kluczowymi czynnikami w zaklętym kręgu gry o dom.

Zakręć Kołem Fortuny! Odnajdź na tablicy wylosowane kolor i liczbę aby dowiedzieć się, jaka stoi za nimi historia. Instalacja powstała w ramach 8. Edycji festiwalu Warszawa w Budowie zatytułowanej „Wreszcie we własnym domu. Dom polski w transformacji” w 2016 roku.

Organizatorzy festiwalu: Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie/ Museum of Modern Art in Warsaw, Muzeum Warszawy.

Koncepcja: Instytut Architektury

Projekt: BUDCUD

Opracowanie graficzne: Piotr Chuchla

Teksty: Instytut Architektury

Fundacja Instytut Architektury zajmuje się propagowaniem bezinteresownego myślenia na temat przestrzeni poprzez promowanie edukacji architektonicznej, popularyzację architektury nowoczesnej, organizowanie interdyscyplinarnych wystaw o architekturze i działalność wydawniczą.

Pięć punktów architektury transformacji

● opracowanie: Aleksandra Stępień-Dąbrowska

W 1927 roku Le Corbusier i Pierre Jeanneret opublikowali „Pięć punktów nowej architektury” – zestaw syntetycznie sformułowanych zasad opartych na wieloletniej praktyce i doświadczeniu na placu budowy, które w zwięzły sposób zbierały najważniejsze postulaty dotyczące architektury modernizmu. Stopień skomplikowania architektury ponowoczesnej powoduje problemy z jej dekodowaniem, zrozumieniem i oceną. Na wystawie zaprezentujemy pięć punktów, które w prosty sposób pozwolą zarysować charakterystykę postmodernizmu.

„Architekturą lat 90. rządzi zasada wiecznie zaciągniętego hamulca. I tak: „nowe otwarcie” nie może istnieć bez powrotu do przeszłości. Nowoczesność usiłuje się wyrażać przez formy tradycyjne, a historyzujący detal zmierza ku abstrakcji. Pojawia się swoboda twórcza, ale granice archi-

TRANS FORMACJA

TRANSFORMACJA.
Przestrzenie wolności:
Łódź
6–10 czerwca 2019

tektonicznych poszukiwań brutalnie wyznacza dostępność materiałów, technologii i znajomość rzemiosła. Ta specyficzna dwukierunkowość architektury lat 90. sprawia, że próby wrzucenia dekady do określonej stylistycznej szufladki nie dają łatwych rozstrzygnięć.

Dla zrozumienia architektury transformacji ważny jest kontekst wcześniejszej dekady. Choć rok 1989 zmienił reguły gry – lata 90. bombardują nas ilością nowych typów obiektów (hipermarkety, centra handlowe, multipleksy, oligoceny, parki biznesowe, ratusze dzielnicowe itd.), pojawiają się nowi inwestorzy, nowe materiały, nowe działki budowlane – nową epokę budują architekci wykształceni na niedomaganiami i tęsknotach lat poprzednich. O ewolucyjnym, a nie rewolucyjnym charakterze ówczesnych przemian świadczy też fakt, że lata 90. odziedziczyły po latach 80. najczęściej powracające skojarzenie, które w powszechnym mniemaniu definiuje dekadę: postmodernizm. Czy rzeczywiście tak jest? Jak rodził się styl (style?) lat 90.?”

Kurator: Kacper Kępiński
(Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki)

Wydarzenie odbywa się w ramach programu „TRANSFORMACJA. Przestrzenie wolności” poświęconego zjawiskom zachodzącym w polskiej architekturze i urbanistyce po 1989 roku.

SPACER ARCHITEKTONICZNY ●
10 czerwca 2019, godz. 17.00
Dawna fabryka Karola Scheiblera,
ul. Tymienieckiego
Obowiązują zapisy: projekty@niaiu.pl
(liczba miejsc ograniczona)

W trakcie spaceru zwiedzimy historyczne zabudowania dawnego imperium Karola Scheiblera, pomiędzy ulicami Piotrkowską, Tymienieckiego, Kilińskiego i Milionową, gdzie powstaje Fuzja – nowy, miastotwórczy projekt Echo Investment. Sercem tego terenu jest zabytkowa, secesyjna elektrownia projektu inżyniera Alfreda Frischa, która wkrótce zyska nowe oblicze. Dzięki rewitalizacji stanie się ona źródłem energii, która zapala kreatywność, zasila rozwój oraz daje impuls do tworzenia przestrzeni tolerancji, otwartości i dobrego życia. To miejsce pełne historycznego dziedzictwa, w którym przeszłość połączy się z teraźniejszością w wymiarze nie tylko estetycznym, architektonicznym, ale również programowym – tworząc miejsca dla wszystkich przestrzeni życiowych. Różnorodne funkcje w Fuzji zostały zaplanowane tak, by wzajemnie się wspierały i w efekcie budowały fragment miasta tętniący życiem przez całą dobę. Uczestnicy spaceru będą mieli szansę zobaczyć zabytkowe, niedostępne na co dzień przestrzenie przemysłowe i dowiedzieć się, jaki kształt i funkcje zyskają w najbliższej przyszłości.

Miejsce zbiórki: biuro sprzedaży Fuzji, ul. Tymienieckiego 5/7
Spacer poprowadzi: dyrektor projektu Fuzja,
architekt Anna Malarczyk-Arcidiacono
Współorganizator spaceru: Echo Investment